

I

Ki vagy te, Catherine Tekakwitha? Csak két szám vagy, zárójelben (1656–1680)? Ennyi lennél? Te vagy az Irokéz Szűz, a Mohawk Folyó Partjának Lilioma? Szerethetlek-e a magam módján? Öreg tudós vagyok, aki mára jobban mutat, mint fiatal korában. Ez történik az ember arcával, ha sokat ül a seggén. Utánad kutatok egy ideje, Catherine Tekakwitha. Tudni akarom, mi folyik a rózsás takaró alatt. Van hozzá valamilyes jogom? Beleszerettem egy szentképedbe. Nyírfák között állsz rajta – az én kedvenc fáim közt. Isten tudja, milyen magasra van fűzve a képen a mokaszinod. Mögötted egy folyó látszik, kétségkívül a Mohawk. Elöl, a bal oldalon két madár, amelyek biztosan örülnek, ha fehér nyakukat cirógatod, vagy ha egy példabeszédben velük illusztrálsz ezt vagy azt. Van-e jogom utánad kutatni beporosodott elmém-mel, amely vagy ötezer könyv szemetével van tele? Még a városból is alig mozdulok ki. Ta-

nítánál engem a falevelekről? Tudsz-e valamit is a kábító gombákról? Lady Marilyn csak néhány éve halt meg. Elképzelhető, hogy négyszáz év múlva, majd valami öreg antropológus, talán saját véremből, éppen úgy kezdi majd kutatni őt, ahogyan én most téged kutatlak. Pillanatnyilag azonban többet kell tudnod a mennyországról. Tényleg olyasféle, mint azok a kis műanyag oltárok, amelyek világitanak a sötétben? Esküszöm, nem bánom, ha csakugyan. Végül is valóban kicsik a csillagok? Találhat-e ott végre szerelmet egy öreg antropológus? Valóban nem kell majd többé kivennie magának éjszakánként, hogy aludni tudjon? Nem utálom már a könyveket sem. Annak, amit olvastam, nagy részét elfelejtettem, és olvasmányaim, őszintén szólva, soha nem is tűntek fontosnak, sem a magam, sem a világ szempontjából. Barátom, F. szokta volt mondani a maga mérges stílusában: „Meg kell tanulnunk bátran megállni a felszínnél. Meg kell tanulnunk szeretni a külsőségeket”. F. egy gumiszobában halt meg; elrohadt az agya a túl sok mocskos szextől. Az arca elfeketedett, amit saját szememmel is láttam, és azt mondják, a farkából sem sok maradt: egy ápolónőtől tudom, hogy úgy nézett ki, mint egy giliszta belseje. Üdv neked F., öreg, harsány barátom! Vajon meddig tart ki bennem az emléked? Ami pedig téged illet, Catherine Tekakwitha: ha tudni akarod,

nagyon is emberi lény vagyok, székrekedéstől szenvedek – ez ülő életpályám bére. Csoda hát, ha szívem a nyírfákhoz húz? Csoda-e, ha egy öreg antropológus, aki sohasem keresett jól, a te Technician képeslapodba akar belemászni?

2

Ismert folklorista vagyok, szakértője az a.-knak, egy törzsnek, melyre nem óhajtanék szégyent hozni érdeklődésemmel. Talán ha tíz tisztavérű a. van még a világon, négyen közülük még csak tizenéves lányok. Hozzáteszem, hogy F., antropológusi státuszomat maradéktalanul kihasználva mind a négyet megdugta. Öreg barátom, megfizetél érte! Az a.-k – vagy inkább a törzs egy jókora maradványa – a tizenötödik században bukkant fel. Rövid történelmüket állandó vereségek kísérték. Maga az a. név minden környező törzs nyelvén tetemet jelent. Nincs feljegyzés arról, hogy ez a szerencsétlen nép akár egyetlen csatát is megnyert volna, ellenfelei dalai és legendái viszont szinte másból sem állnak, mint folytonos diadalüvöltésekből. E balul sikerült társaság iránti érdeklődésem saját karakteremről árulkodik. F. gyakran mondta, ha pénzt kért tőlem kölcsön: „Kösz, te öreg a.!” Figyelsz rám, Catherine Tekakwitha?

Azért jöttem, Catherine Tekakwitha, hogy megmentselek téged a jezsuitáktól. Igen, egy öreg antropológus mer nagyot gondolni. Mostanában nem tudom, mit mondanak rólad, mert szinte teljesen elfelejtettem latinul. „Que le succès couronne nos espérances, et nous verrons sur les autels, auprès des Martyrs canadiens, une Vierge iroquoise – près des roses du martyre le lis de la virginité.”* Ezt 1926. augusztusában írta egy bizonyos Ed. L., Jézus Társaságának tagja. De ugyan mit számít ez? Miközben a Mohawk folyó mentén haladok felfelé, nem akarok kötözködni, ahogyan régi életemben állandóan tettem. Békesség néktek, Jézus Társasága! F. azt mondta, hogy egy erős ember nem tehet mást: csakis szeretheti az egyházat. Catherine Tekakwitha, mit érdekel minket, hogy gipszbe öntenek!? Éppen egy nyírfakéreg kenu tervét tanulmányozom. Testvéreid már elfelejtették, hogyan kell építeni az ilyeneket. És ugyan mi van akkor, ha minden montreali taxi műszerfalán ott lóg kis tested műanyag mása? Nem rossz dolog ez, hiszen a szeretetet nem lehet egyetlen helyre koncentrálni. Vajon minden hide-

* Ha siker koronázza reményeinket, még megpillanthatjuk a többi kanadai mártír között az Irokéz Szűzet – s a mártírság rózsái közt a szűziesség liliomát.

gen préselt keresztben is benne rejlik Jézus egy-egy darabkája? Azt hiszem, benne. A vágyakozás megváltoztatja a világot! Mitől lesz vörös a hegyoldal juharja? Békesség néktek, ti vallásos csecsebecsék gyártói! Szent anyaggal bántok! Látod Catherine Tekakwitha, hogy elragadtatom magam? Tudod-e, hogy mennyire szeretném, hogy a világ misztikus és jó hely legyen? Végül is csakugyan aprók a csillagok? Ki fog minket álomba ringatni? Megőrizzem-e a körmeimet? Tényleg szent az anyag? Azt akarom, hogy a borbély elásssa a levágott hajamat! Catherine Tekakwitha, dolgozol már rajtam is?

Marie de l'Incarnation, Marguerite Bourgeoys, Marie-Marguerite d'Youville*, ti talán feltámaszthatnátok, ha kiköltöznék önmagamból. Annyit akarok dugni, amennyit csak bírok. F. mondta, hogy még sohasem hallott női szentről, akit ne akart volna megdugni. Vajon hogy érthette ezt? F., ne akard azt mondani nekem, hogy életed végére mély érzésű ember lettél! F. egyszer kijelentette: tizenhat éves koromban úgy döntöttem,

* kanadai szentek

többé nem számít, milyen az arca annak, akit megdugok. Ezt a megjegyzését azzal váltottam ki, hogy megbotránkoztam legutóbbi hódításán, egy fiatal púpos nőn, akivel egy árvaház látogatása alkalmával találkozott. Aznap F. úgy beszélt velem, mintha a súlyosan hátrányos helyzetűek közé tartoznék; sőt talán egyáltalán nem is velem beszélt, amikor így motyogott: „Ki vagyok én, hogy elutasítsam a világmindenséget?”

5

Az irokézek a franciáktól kapták a nevüket. Más dolog az ételek elnevezése, és megint más a népeké; nem mintha manapság az elnevezése érdekelné a szóban forgó népet. Ha soha nem is érdekelte őket, annál rosszabb rám nézve: túlságos készség van bennem arra, hogy magamra vegyem ártatlan emberek állítólagos megaláztatásait, amint ezt az a.-kkal kapcsolatos életművem is tanúsítja. Vajon miért érzem magam olyan pocsekul, amikor reggelenként felébredek? Az foglalkoztat, tudok-e majd szarni vagy, sem. Működik-e majd a testem? Megmozdulnak-e a beleim? Megbarnította-e az öreg masinéria az ételt? Vajon csoda-e, hogy könyvtárakon ástam át magam, csak hogy áldozatokról szóló híreket talál-

jak? Képzeltetbeli áldozatokról! Mindenki képzeltetbeli áldozatnak számít, akiket nem saját magunk ölünk meg vagy vetünk börtönbe. Egy kis bérházban lakom, a liftakna aljába az alagsorból lehet bejutni. Amíg a városban voltam, ahol egy lemmingekről szóló tanulmányt írtam, a feleségem bemászott a liftaknába, és karjait felhúzott térdjei köré fonva leült (legalább is ezt állapította meg a rendőrség a maradványai alapján). Minden este tizenegy előtt húsz perccel mentem haza, a Kantra jellemző pontossággal és rendszerességgel. Az én derék feleségem meg akart engem leckéztetni. „Te, meg azok a te képzeltetbeli áldozataid” – szokta volt mondani. Élete észrevétlen fokozatokban elszürkült, és esküszöm, hogy pont azon az estén valószínűleg éppen abban a pillanatban néztem fel lemmingtanulmányaimból, amikor odapréselődött a liftakna aljába. Becsuktam a szemem, és eszembe jutott, amikor még életerős volt és derűs; a haján táncolt a napfény, amikor leszopott egy kenuban, az Orford-tavon. A miénk volt az egyetlen lakás az alagsorban, csak hozzánk jött ilyen mélyre a kis lift. Mégsem tudott megleckéztetni senkit, legalább is nem úgy, ahogyan gondolta. A piszkos munka egy futárfiúnak a Bar-B-Q ételfutárjának jutott, aki rosszul olvasta el az ajtószámot a meleg, barna papírzacskón. Ó, Edith! Azt az éjszakát F. velem

töltötte. Hajnali négykor bevallotta, hogy ismeretségük húsz esztendeje alatt ötször vagy hatszor hált Edithtel. Groteszki dolog: mi is ugyanonnan hozattunk csirkét, és miközben – zsíros ujjakkal – szegény agyonnyomott feleségemről beszélgettünk, a padlóra barbecue-mártás csöpögött. Ötször vagy hatszor, ez maga a színtiszta barátság. Másszam fel tapasztalataim valamiféle távoli, szent hegyére, és akár egy kínai, csóváljam kedvesen a fejemet kis szerelmük láttán? Mit ártottak vele a csillagoknak? Megkérdeztem F.-től: „Te rohadt kúrógép, most ötször vagy hatszor?” Ő csak mosolygott, mondván, a gyász tesz ilyen szórszálhasogatóvá. Tudnunk kell azt is, hogy az *irokéz* nevet a franciák adták Catherine Tekakwitha testvéreinek. Ők hodenosaunee-nak mondták magukat, ami annyit tesz: a Hosszú Ház népe. A törzs a beszélgetés új dimenzióját fejlesztette ki. Miután valaki beszélt közülük, szavai után az „amint mondám” jelentésű *hiro* szót illesztette. Így vállalt minden férfi teljes felelősséget beleszólásáért a szférák zenéjébe, azazhogy mormolásába. A *hiro* szóhoz az öröm vagy a bánat kiáltásaként hozzátették a *koué* szót is, attól függően, hogy énekelve vagy üvöltve adták elő. Ezzel sikerült áthatolniuk azon a rejtelmes függönyön, amely a beszélgetők között mindig ott húzódik: egy-egy kijelentése után a beszélő mintegy hátra-

lépett, és megpróbálta interpretálni saját szavait hallgatói számára. Az intellektus tévedéseit a valódi érzelmek hangjával igyekeztek ellensúlyozni. Catherine Tekakwitha, szólj hozzám *hiro-koué* nyelven. Abba nincs jogom beleszólni, hogy mit mondanak a jezsuiták szolgálóknak, de azon a hűvös, a Szent Lőrinc-folyónál töltendő éjszakán, amely felé törekszem, azon az éjen, amikor nyírfakéreg rakétánk ölel körül, és azon az ősi, időtálló módon egyesítjük testünket és lelkünket, én pedig előhozakodom a régi kérdéssel, hogy végül is parányiak-e a csillagok, akkor, ó, Catherine Tekakwitha, *hiro-koué* nyelven válszólj majd nekem! Azon a másik éjszakán viszont órákig veszekedtünk F.-fel. Észre sem vettük, amikor elérkezett a reggel, mert annak a nyomorúságos lakásnak az egyetlen ablaka a szellőzőaknára nyílt.

- Te rohadt kúrógép, most ötször vagy hatszor?
- Ó, a gyász tesz szórszálhasogatóvá!
- Ötször vagy hatszor, ötször vagy hatszor, ötször vagy hatszor?
- Hallod, barátom, újra működik a lift.
- Idehallgass, F., ne gyere nekem a szokásos hülye számmissztikáddal.
- Hétszer.
- Edithtel, hétszer?
- Úgy van.

– Az én védelmemben kínálsz fel még egy hazugságot, hogy választgassak?

– Úgy van.

– És a hét maga is csak egy opció, ugye?

– Úgy van.

– De ezzel engem akarsz védeni, nem igaz? Ó, F., gondolod, hogy valaha is megtanulom érzékelni jószágod gyémántjait a sok baromság között, amit mondasz?

– Mind gyémánt.

– Fordulj fel, te szemét, megbasztad a más feleségét! Szerinted ez megnyugtató válasz? Mindent tönkretesz a szentséges képmutatásoddal. Rossz napom van. A feleségem sincs temethető formában. Valami bűzös babaklinikán próbálják kinyújtóztatni. Hogy fogom érezni magam mostantól a liftben a könyvtárba menet? Ne gyere ezzel a gyémántos baromsággal, dugd föl abba az okkult valagadba. A másik emberen segítened kell, nem pedig dugni helyette a feleségét.

Így beszélgettünk reggelig, amelynek eljöttét nem is érzékeltek. F. kitartott a gyémántosdíja mellett. Catherine Tekakwitha, én hinni akartam neki. Kimerülésig beszélgettünk, aztán kivertük egymásnak, mint sráckorunkban, az akkori erdőben, ott, ahol most a belváros van.

F. sokat beszélt az indiánokról, és pedig ingerlően nyegle stílusban. Amennyire tudom, e tárgyban nem rendelkezett tudományos ismeretekkel – túl azon a kevésen, amit megvetett könyveimből merített, továbbá amire a négy tinédzser a sérelmére elkövetett szexuális visszaélés folytán, valamint vagy ezer hollywoodi westernfilm megtekintése során tett szert. Az indiánokat a régi görögökhöz hasonlította, azt mondta, összekapcsolja őket az a közös meggyőződésük, hogy mindenfajta tehetségnek a harcban és a birkózás kedvelésében, a mégoly rövid ideig tartó összefogásra való született képtelenségben, és a versengés eszménye iránti, továbbá a nyerni akarás erénye iránti abszolút odaadásban kell megnyilvánulnia. A négy tizenéves a közül, akiket megdugott, egy sem jutott el az orgazmusig, ő pedig úgy vélte, hogy a dolog alighanem az egész törzs szexuális pesszimizmusáról árulkodik. Ebből kiindulva arra következtetett, hogy bármely más indián nő eljutott volna a csúcsra. Nem állt módomban vitatkozni vele. Tény, hogy úgy tűnik, az a.-k igen hiteles, bár negatív képet közvetítenek az indián kultúra egészéről. Kissé féltékeny is voltam rá következtetései miatt. A régi görögökkel kapcsolatos ismeretei egyetlen Edgar Allan Poe versen alapultak –

ezen túl pedig étteremtulajdonosokkal lebonyolított kis számú homoszexuális kalandján (szinte minden büfében ingyen étkezhetett), valamint az Akropolisz gipsz makettjén, amelyet valamilyen oknál fogva vörös körömlakkal festett le. Szinte len lakkal, tartósítás céljából kellett volna lekennie, de amikor az illatszerbolt pultjánál, egy kartonsánccon – mint megannyi kanadai lovas rendőr – felsorakozott előtte az élénk színminták falanxa, természetesen úrrá lett rajta hivalkodó természete. Egy „Tibeti Vágy” nevű színt választott, ami azért tetszett neki, mert, mint mondta, a két szó ellentétes értelmű. Az egész éjszakát a makett festésének szentelte. Mellette ültem, miközben dolgozott rajta. A „The Great Pretender”^{*} című dal taktusait zümmögte; utóbb e dal változtatta meg napjaink popzenéjét. Nem tudtam levenni a szemem a parányi ecsetről, melyet boldogan forgatott. A sok fehér oszlop egymás után esett a kegyetlen vörös áldozatául, poros, romos kis műemlék ujjacskái afféle vérátömlesztést kaptak. „Úgy viselem a szívemet, mint valami koronát” – duruzsolta F. Eltűntek a lepramarta metopék és a triglifek, melyek többi kacifántos nevű elemmel együtt a tisztaságot voltak hivatva nyomatékosítani; a fakó szentély és az oltár maradványai eltűn-

^{*} A nagy színlelő/hitető” – *a ford.*

tek a skarlátszín máz alatt. „Itt van, fejezd be te a kariatidákat” – mondta F. Akárcsak Klitón Themisztoklésztől, átvettem tőle az ecsetet. „Ohohohoh, I’m the great pretender, my need is such I pretend too much”^{*} és a többi. Tekintve a körülményeket, különös dal volt ez, mégsem mondhatni, hogy nem odaillő. F. gyakran mondta, hogy nem szabad elsiklani a nyilvánvaló fölött. Milyen boldogok voltunk! Ugyan miért állnék ellene a készítésnek, hogy ideiktassam e lelkes felkiáltást? Utoljára kamaszkorom előtt voltam ilyen boldog. Milyen közel álltam hozzá az imént, hogy ebben a bekezdésben hitszegő módon befeketísem azt a boldog éjszakát! Szó sem lehet róla! Amikor a régi gipszcsontváz minden darabkáját bemáztoltuk, F. egy ablak elé, egy kártyaasztalra tette. A nap éppen akkor bukkant elő a szomszédos üzem fűrészfogú teteje fölött. Az ablak rózsa-színben derengett, s munkadarabunk úgy csillogott előtte, mint valami óriás rubint, valamiféle fantasztikus drágakő. Ama kis számú, nemes, ám mulandó indulatom bölcsőjének tűnt, amelyeket még sikerült megőriznem, biztonságos helynek, ahol elraktározhatom őket. F. hasra fekvé elnyúlt a szőnyegen, és felkönyökölve, állát a tenyerébe

^{*} Óóóó, én vagyok a nagy színlelő, túlságosan gyakran kell színlelnem – *a ford.*

támasztva bámulta a vörös akropoliszt, s mögötte a lágy reggeli fényt. Odahívott maga mellé. „Innen nézd, és kicsit összehúzott szemmel” – mondta. Úgy tettem, ahogyan ajánlotta, és keskenyebbre húztam a szemem. Az építmény hűvös, szépséges tűzbe borult, és minden irányban fény sugarakat lövellt (csak lefelé nem, merthogy alatta volt a kártyaasztal). „Ne bögi” – mondta F., és beszélgetni kezdtünk.

– Alighanem ilyennek láthatták, ha annak idején kora reggel felpillantottak rá.

– A régi athéniak... – suttoztam.

– Dehogy, a régi indiánoknak, a vörös bőrűeknek – válaszolta F.

– Volt nekik ilyenjük? Építettek akropoliszt? Mondd F., volt nekik ilyenjük? – kérdeztem, mivel mintha mindent elfelejtettem volna, amit tudtam. A kis ecset minden vonásával ismereteim veszték oda, és kész voltam bármit elhinni. – Mondd, F., volt ilyesmijük az indiánoknak?

– Nem tudom.

– Akkor miről beszélsz? Hülyét akarsz csinálni belőlem?

– Feküdj vissza, és nyugodj meg! Nem érzed magad boldognak?

– Nem.

– Miért hagytad magad megfosztani a boldogságtól?

– F., te mindent elrontasz. Olyan kellemes reggelünk volt.

– Miért hagytad magad kifosztani?

– Miért akarsz állandóan megalázni? – kérdeztem olyan komolyan, hogy magam is megijedtem. Felállt, és letakarta a makettet egy Remington írógép műanyag porhuzatával. Olyan – majdhogynem fájdalmas – gyengédséggel tette, hogy akkor először rájöttem: szenved... Bár nem tudtam, mi lehet az oka.

– Majdnem tökéletes beszélgetésbe kezdtünk – mondta F., s közben bekapcsolta a hatórás híreket. Nagyon hangosra állította, majd vadul túlkiabálta a bemondó hangját, aki egymás után sorolta a szerencsétlenségeket. – Suhanj, suhanj, óh, Államhajó*, autóbalesetek, születések, Berlin, rákgyógyaszerek! Ide hallgass barátom, a jelent hallgasd, az éppen mostot, itt van körülöttünk kifestve, mint egy céltábla, piros, fehér, kék. Végy irányt a célra, mint egy dobonyíl, mint egy szerencsés dobás egy koszos kocsmában – pont a céltábla közepébe. Ürítsd ki az emlékezetedet, és figyeld a tüzet magad körül. Ne felejtse el az emlékeidet, hagyd csak, hadd éljenek valamiféle, az összes szükséges színben ragyogó, megbecsült helyen, de valahol másutt. Vond fel emlékeidet az állam hajójára,

* *Sail on, sail on, O Ship of State: H. W. Longfellow The Republic*

mint holmi kalózvitorlát, és végy irányt a csengő-bongó jelenre. Tudod-e, hogy kell? Tudod-e, hogyan kell az akropoliszt úgy látni, ahogyan az indiánok látták, akiknek még csak nem is volt akropoliszuk? Úgy öregem, hogy megdugsz egy szentet. Keress magadnak egy kis szentet, és dugd meg a mennyország valamelyik kellemes csücskében, sokszor egymás után! Hatolj be egyenesen a műanyag oltárába, férközz az ezüst medáljába, és addig dugd, amíg zenélni nem kezd, mint egy szuvenír-zenélődoboz, és mécsesei ki nem gyulladnak – s mindezt ingyen! Keress egy álságos kis szenteskedőt, olyat mint Teréz anya vagy Catherine Tekakwitha vagy Lesbia, olyat, aki még nem ismeri a faszt, és aki egész nap egy csokoládé-álmovilágban heverészik, keress egy ilyen hihetetlen, ómódian fura picját, és az életed árán is dugd meg, hogy körös-körül ráélvezhess az egész égboltra! Dugd meg a Holdon, acél homokórával a seggedben, bonyolódj bele légiesen könnyű ruháiba, habzsold magadba semmi kis nedveit, kutya módjára lefetyelve őket az éteri magasban. Aztán mássz vissza erre a kövér kis földre, itt vonszold magad tovább kőcipőidben, hogy fejbe vágjon egy elszabadult céltábla, viseld el újra és újra az értelmetlen ütéseket, amelyeket szellemed kellős közepébe, a cölöpverő kosokat, amelyeket egyenesen a szívedbe, a rúgást, amelyet a herédbe kapsz, segítség!, segít-

ség!, most jött el az én időm, ez az én másodpercem, az én szálkám a rohadt dicsőség fájából!, rendőrség! tűzoltók! nézzétek: a boldogságnak és a bűnnek ezt a hatalmas forgotaga zsírkréta-színekben lángol, akár e rózsálló akropolisz!

És így tovább. A felét sem tudtam leírni annak, amit mondott. Dühöngött, mint egy őrült, minden második szó után fröcskölt a nyála. Gondolom a betegség már belerágtta magát az agyába, mert évekkel később ugyanígy, tombolva halt meg. Micsoda éjszaka volt! Most, hogy visszatekintek, úgy tűnik, roppant aranyosan veszekedtünk: két felnőtt férfi, a padlón fekve! Micsoda nagyszerű éjszaka! Esküszöm, még mindig érzem a melegét, és amit Edithtel tett, egyáltalán nem számít. Sőt, akár magam esketném őket össze törvénytelen vánkosukon. Nyílt szívvel megerősítem bármely nő és férfi kétségbevonhatatlan jogát ritka, sötét, nyáltól síkos éjszakáikhoz, melyek ellen oly sok törvény szó összeesküvést. Bárcsak a magam dolgában is el tudnám fogadni ezt! Gyorsan sorjáznak F.-el kapcsolatos emlékeim: a bajtársias éjszakák, a legyőzött akadályok, az egyszerű emberi masinéria vidám képei. De milyen gyorsan feltámad a kicsinyesség, meg az ingatlan-magántulajdon legalávalóbb formája, azaz a mohó birtokei önkény két négyzethüvelyknyi emberi hús – egy nő pinája – miatt!